

Byggutmaning: Bevara

– guide för dig som vill minska
klimatpåverkan genom bevarande

Vad menar vi med bevarande?

Denna guide handlar om att bevara. Men vad menar vi egentligen med det? Jo, att vi låter något finnas kvar på samma plats med samma funktion, och vid behov upprusta och rekonditionera. Att bevara skiljer sig alltså från att återbruka, eftersom återbrukade varor får komma till användning på en annan plats.

När ska vi bevara då? Det kan vara när det tekniska skicket är okej men nyttan är ifrågasatt, användningen är på paus eller en annan idé för platsen finns.

Varför bevara?

Vi behöver bli bättre på att vårda och nyttja våra byggnader som redan finns. Då minskar vi vår klimatpåverkan och sparar på våra resurser. Fördelarna med bevarande är flera – bland annat lägre investeringsbehov, minskat avfall och bättre resurshållning.

En stor del av klimatpåverkan från byggnader ligger i materialen, särskilt grundläggning och stomme. Därför är det ett effektivt klimatarbete att bevara så mycket som möjligt av en byggnad, och komplettera och justera för att möta det nya behovet.

Enligt IVL, som inom satsningen Bruka Halland genomfört en analys av klimatnyttan kopplat till bevarande, finns stor potential till lägre klimatavtryck:

- *Bevarad grundläggning och bottenplatta: 30 procent minskad klimatpåverkan*
- *Bevarad stomme: 60 procent minskad klimatpåverkan*
- *Mindre ombyggnation, exempelvis mindre ändringar av planlösning: 90 procent minskad klimatpåverkan*

[Läs mer på ivl.se](https://ivl.se)

Vad kan bevaras?

I denna guide ligger inte fokuset på att bevara renässansslott eller andra q-märkta byggnader. Istället ligger fokus på byggnader som exempelvis tidigare industrilokaler, äldre kontorslokaler, utslitna samhällsfastigheter eller flerbostadshus som inte förvaltats korrekt. Det kan handla om stort som smått – från att renovera en hel byggnad till att restaurera fönster.

Hur är guiden uppbyggd?

Denna guide riktar sig främst till dig som är entreprenör, fastighetsägare, materialleverantör, arkitekt eller annan teknikkonsult. Den är uppdelad i tre övergripande frågor som alla är viktiga för ett lyckat bevarandeprojekt. Hur man jobbar med bevarande beror till stor del på var i processen man befinner sig. Vissa frågor behöver hanteras tidigt innan beslut fattas, andra behövs hanteras senare för att rätt aktör ska kunna involveras.

Guiden består av dessa tre delar:

- **Hur förbereder jag organisationen?**
Om kulturen, kompetensen, kontaktnäten, och vad man kan göra för att vara redo när ett relevant projekt dyker upp.
- **Hur tas beslutet (att bevara)?**
Om insamling av fakta kring byggnadens historia och skick, samt hur du kan tänka kring omfattningen av bevarandet.
- **Hur genomförs projektet?**
Om kommunikation, ansvar och tillit, samt olika yrkesroller.

Guiden är en sammanfattning av det arbete som 23 aktörer inom bygg- och anläggningssektorn utfört under Byggtutmaningen Bevara – arrangerat av Byggföretagen i väst och Lindholmen Science Park, med finansiering av Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om.

Trevlig läsning och lycka till!

Peter Selberg, samordnare inom Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om!

Christine Olofsson, specialist inom innovation och hållbarhet på Byggföretagen i väst

Hur förbereder jag organisationen?

Genom att tänka på kulturen, kompetensen och kontaktnäten kan man förbereda företaget eller organisationen inför bevarandeprojektet. Detta arbete kan med fördel påbörjas även innan man har ett specifikt projekt framför sig.

Inspirera och engagera!

Arbeta med kulturen och våga ifrågasätta gamla vanor och arbetssätt. Hänvisa till de stora mål som organisationen har tagit, såsom undertecknade färdplaner, klimatmål eller strategier. Red ut begrepp och visa goda exempel. Visa även på de ekonomiska nyttor som kommer med mindre aktiviteter, så som lägre total investeringskostnad – även om det kan krävas fler persontimmar för att hantera situationer som dyker upp längs vägen.

Hitta din (affärs) plats i bevarandet!

Är du materialleverantör? Hitta vilka av dina produkter som passar som tillägg i vanliga byggnadsstilar som står inför sannolika renoveringar. Är du arkitekt eller konsult? Bedöm skick och renoveringsmetoder inom din disciplin. Är du entreprenör? Vårda, lös på plats, justera och anpassa. Är du fastighetsägare? Överväg i första hand bevarande och efterfråga detta.

Kartlägg kompetens och erfarenheter!

Synliggör er kompetens och era genomförda projekt som på ett eller annat sätt rör bevarande. Resurseffektiva lösningar betraktas ibland som något som "alltid görs" men kopplas inte alltid till bevarande och klimatnytta. Saknas något? Sök upp en annan aktör med den erfarenheten eller genomför kompetenshöjande insatser inom organisationen.

Läroverket i Skövde har visat att en genomarbetad och noggrann tillämpning av bevarande, återbruk och upprustning är ett klokt ekonomiskt beslut. Vid renovering av befintliga fönster genomfördes en skuggkalkyl över inköp av fönster i samma kvalitet som visade att renovering var ca 50 procent billigare, allt inräknat.

[Läs mer om projektet på byggforetagen.se](https://bygghuset.se/nyheter/2022/09/20/laeroverket-i-skovde/)

Hur tas beslutet?

Det första är att bestämma sig för att bevara. Det kan finnas goda skäl att riva eller förnya om skicket är mycket dåligt. Dock gäller detta inte alltid en byggnad i sin helhet. Många gånger tillämpas en antingen-eller-logik – antingen fortsatt drift och underhåll, eller hel omstart av byggnaden. Det viktiga är att istället först se vad som faktiskt behöver åtgärdas.

Hur lär du känna byggnaden?

Kännedom om en byggnads historik är inte bara ett bra underlag inför beslut om hur nästa utformning ska bli. Det kan också hjälpa till att förstå en byggnad och varför den ser ut som den gör, exempelvis vilka behov eller förutsättningar som en gång formade byggnaden.

Börja från början!

Leta information om byggnaden i antikvariska lager och arkiv, exempelvis tapetlager och originalritningar. Efterfråga handlingar från arkitektkontor, byggherre eller kommun. Hör med tidigare fastighetsskötare och brukare om minnen eller bilder.

Exempel! I vissa fall har exempelvis Facebookgrupper med historieintresserade medborgare gett svaret på originalutförande eller oklara lösningar. I arbetet med Läroverket hittade man gruppen "Skövde förr och nu". Foton som publicerats i gruppen gjorde att man kunde bestämma ursprungskulören på fasaden.

Besiktiga och ställ en diagnos!

Förstärk de kvalitativa argumenten med faktiska data. Undersök byggnaden och mät, fota och funktionstesta så mycket du kan. Om ni står inför ett alternativ som innebär rivning är förstörande prov en bra väg att gå. Detta för att undersöka skick på framför allt konstruktionsdelar, exempelvis röta i timmer eller karbonatisering av betong. Spola, rengör och filma rör eller kanaler. Skrapa, öppna och se vad som trillar ur väggen. Dessutom är det väsentligt att säkerställa förekomsten av farliga ämnen, så som asbest, och utesluta dem. Därefter har du argumenten för vilka delar som kan bevaras.

Exempel! Göteborgs Stads stadsfastighetsförvaltning har arbetat fram en rutin för att undersöka befintliga byggnaders skick. Genom att tillämpa rutinen fann man exempelvis att Näsetskolans tekniska skick var bättre än väntat. Skolan kunde då bevaras och utvecklas vidare efter de nya behov som uppstått.

Översätt värden till beslutsunderlag

Hitta de kärnvärden som kan leda vidare till den framtida utformningen och användningen av byggnaden. Finns det exempelvis gedigna material, hantverksmässiga lösningar eller tids-typiska uttryck? En bild säger mer än tusen ord – investera i riktigt bra foton. Visa på vilka kvalitéer som redan finns, förstärk dessa och låt renoveringen utgå ifrån dem. Låt det balanseras mot verksamhetens behov.

Hur mycket ska bevaras?

Om man står inför alternativet att riva vill vi mana till eftertänksamhet. Undersök sätt att hitta en meningsfull användning av byggnaden, med så lite materiell förändring som möjligt. Börja med att undersöka möjligheten till renovering eller upprustning. Räcker inte det – kan du tillgodose behovet genom att komplettera och anpassa? Till sist, kan du bevara stommen?

1. Renovering/upprustning

Innebär exempelvis att förändra planlösning på enklare sätt, så som att flytta öppningar i eller flytta hela innerväggar, men inte göra betydande ändringar i stommar eller vatten- och avloppsdragningar. Nya gestaltningskoncept kan tas fram för att ge en känsla av omstart, men utan stora klimatdrivande ombyggnationer. När man förändrar byggnader behöver gestaltning inte alltid landa så nära nyproduktion som möjligt – ta ut svängarna och tänk utanför boxen.

Exempel! När Vi på hörnet, en kontorsfastighet i Göteborg, renoverades lyckades man nyttja befintliga resurser i stor skala. Genom att prioritera bevarande, därefter återbruk inom fastigheten, och i sista hand andra tillägg, blev projektets utsläpp så lågt som 31 kg CO2/m2.

Dessutom kunde man visa att bevarande och återbruk kan genomföras billigare än nyproduktion.

[Läs mer hos Vi på hörnet.se](#)

2. Komplettering och anpassning

Innebär exempelvis att byggnadskroppen förändras. En lamellbyggnad kan få en till flygel, ett mindre punkthus kan få fler våningar eller en stor öppen sal kan få nya bjälklag. Detta blir särskilt relevant om specifika nya behov skiljer sig stort från den förra användningen.

Exempel! Strömshuset, ett affärs- och butikshus från 1935, kompletterades med tre våningar av trästomme på totalt 1250 m2. Samtidigt renoverades fasad och installationer moderniserades. Detta kunde göras på befintlig detaljplan och med kvarvarande hyresgäster i huset.

[Läs mer på Vasakronan.se](#)

3. Ren stomme

Innebär att klimatskal och icke-bärande innerväggar demonteras eller rivs ut. I vissa fall även installationerna, delvis eller helt. Därefter byggs nya stomkompletteringar, fasader och väggar, eventuellt med någon viss förändring i byggnadskroppen, innan klimatskalet sluts om på nytt. Detta steg möjliggör större förbättringar i energiprestandan men är bara relevant om klimatskalet redan var i ett dåligt skick.

Exempel! Lumi i Uppsala var rivningshotat men ett kreativt arkitektarbete hittade en ny organisering av flöden och klimatskal, vilket ledde till att man kunde behålla en majoritet av stomme och grundläggning. Även en stor mängd återbruk användes, särskilt inom fastigheten, vilket höll nere klimatpåverkan.

[Läs mer på Vasakronan.se](#)

Hur genomförs projektet?

Bevarande handlar inte bara om att en byggnad ska sparas, utan också hur arbetet ska gå till. Här är det viktigt att kommunicera vision, mål och process till alla inblandade för att öka tryggheten, men också förståelsen för vad som krävs.

Lita på proffsen!

Möjliggör ett inflöde av lösningar från de som är mest lämpade att genomföra dem. I bevarandeprojekt finns ett större behov av flexibilitet och anpassbarhet när nya saker trillar ur väggen. Ansvar och inflytande behöver därför fördelas ut till utförare.

Exempel! När Dicksonska palatset renoverades upptäcktes flera överraskningar under arbetets gång. Detta krävde en dynamik och flexibilitet i projektets framdrift – och ett genuint samarbete. Det gav hantverkarna friare händer, stärkte deras yrkesstolthet, och ökade värdet på deras kunskande.

Läs mer om projektet på fop.se

Inkludera alla!

Bjud in till ett gemensamt möte eller genomför en workshop med alla aktörer i projektet, från beställare till underentreprenör. Berätta om mål, vision och processen. Använd även mötet för att diskutera ansvar med alla inblandade – hur bidrar var och en till ett resurs-effektivt projekt?

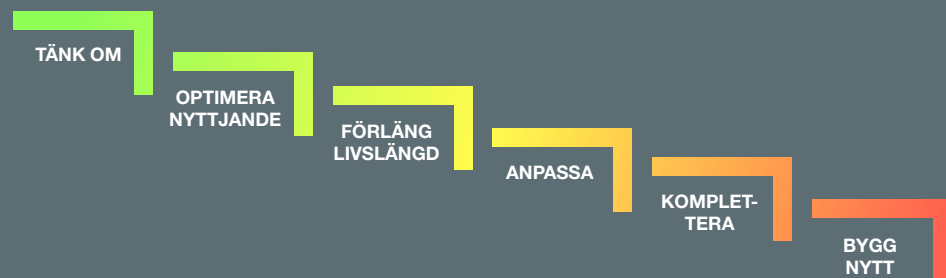
Minnesregeln!

Påminn om visionen på byggmöten och projektmöten. Ha en stående punkt på agendan så att inte bevarandefrågan tappas bort under projektets gång. Håll i och håll ut – konsekvent arbete är avgörande. Det handlar inte bara om ett stort beslut att bevara så mycket som möjligt, utan också om många små beslut genom hela projektet.

Hur arbetar jag systematiskt med bevarande?

För att lyckas med bevarande hjälper det att bygga upp en systematik att arbeta efter. En bra modell att utgå ifrån är resurshierarkin från bygg- och anläggningssektorns färdplan. Att tydliggöra vilka beslut som baseras på vilka analyser och undersökningar underlättar arbetet, och på sikt kan det vara klokt att ha en liknande modell anpassad till ens egen verksamhet. Det är då det kan bli en affärskritisk fråga som får genomslag i hela verksamheten.

Resurshierarkin från Färdplan för fossilfri konkurrenskraft – bygg- och anläggningssektorn.
[Läs mer på byggforetagen.se](#)

Resurshierarkin är en tankemodell att utgå ifrån när man planerar sina projekt. Det första steget är att tänka om och tillgodose ett behov utan att göra stora förändringar. Efterföljande steg handlar om att optimera nyttjandet av det som redan byggts, förlänga livslängd genom underhåll och reparationer, eller anpassa och komplettera befintliga byggnader och anläggningar för att möta nya behov. I sista hand bygga nytt, och då med hög resurseffektivitet och låg klimatpåverkan sett över livscykel.

Boverket och Trafikverket har båda en princip i fyra steg som liknar resurshierarkin, men det finns också fler exempel hos andra aktörer. Det viktiga är att skapa rutiner och checklistor för att göra arbetet mindre beroende av enskilda individer.

Boverkets fyrstegsprincip. [Läs mer på boverket.se](#)

Trafikverkets fyrstegsprincip. [Läs mer på trafikverket.se](#)

Byggutmaningen

Byggutmaningen är ett samarbete mellan Byggföretagen i väst och Lindholmen Science Park, finansierat av Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om. Sedan 2020 har aktörer inom byggsektorn bjudits in till att anta utmaningar på olika teman för att minska sina utsläpp. Här har deltagarna fått ny kunskap, tagit del av konkreta verktyg och fått chansen att utbyta erfarenheter med andra aktörer i branschen. Byggutmaning Bevara kördes i två omgångar, under våren samt hösten 2025. Tidigare teman har varit Optimering, Klimatbudget och Återbruk.

[Läs mer på klimat2030.se](https://www.klimat2030.se)

Byggföretagen

Byggföretagen är en bransch- och arbetsgivarorganisation som samlar bygg-, anläggnings- och specialföretag som vill bygga Sverige på schyssta grunder. Vår vision om ett hållbart samhällsbyggande i världsklass betyder att Byggföretagen bidrar till ett samhälle där byggnader och infrastruktur är uppförda med så låg påverkan på omgivningen som möjligt.

[Läs mer på byggforetagen.se](https://www.byggforetagen.se)

Lindholmen Science Park

Tillsammans med näringsliv, akademi och offentlig sektor driver Lindholmen Science Park nationella projekt som spänner mellan forskning och experimentell utveckling. Lindholmen Science Park skapar innovationskraft för Sverige.

[Läs mer på lindholmen.se](https://www.lindholmen.se)

Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om

Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om är en kraftsamling för västsvenska aktörer som agerar för en attraktiv och hållbar framtid. Initiativtagare är Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen i Västra Götaland. Lindholmen Science Park har uppdraget som samordnare för fokusområdet Sunda och klimatsmarta bostäder och lokaler sedan 2024.

[Läs mer på klimat2030.se](https://www.klimat2030.se)

**KLIMAT
2030**
VÄSTRA GÖTALAND
STÄLLER OM

● Lindholmen
● Science Park
● ● ●

BYGGFÖRETAGEN

©2026